

7 клас

Урок №24

Дата:

ТЕКТОНІЧНА БУДОВА, РЕЛЬЄФ, КОРИСНІ КОПАЛИНИ

Мета: сформувати систему знань про тектонічну будову, основні форми рельєфу, корисні копалини Південної Америки; сприяти розумінню закономірностей розміщення основних форм рельєфу та корисних копалин; удосконалювати вміння порівнювати форми рельєфу материків; працювати з тематичними картами атласу; розвивати вміння встановлювати причиново-наслідкові зв'язки, будувати логічні роздуми, порівнювати, робити висновки; формувати вміння раціональної організації навчальної діяльності.

Обладнання: фізична карта Південної Америки, тектонічна карта світу, підручники, атласи, шаблони, комп'ютер, мультимедійний проектор, мультимедійна презентація.

Тип уроку: комбінований.

Очікувані результати: учні зможуть називати, показувати та позначати на карті основні форми рельєфу Південної Америки; пояснювати зв'язки між геологічною будовою, рельєфом та корисними копалинами материка, характеризувати розміщення корисних копалин.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

Робота в парах

Прийом «Картографічна розминка»

Учні ставлять один одному запитання за картою.

Гра «Ім'я на карті»

Робота з мультимедійною презентацією

Учитель демонструє портрети дослідників Південної Америки, чиї імена відображені в назвах географічних об'єктів. Потім називає ім'я дослідника, пропонує знайти на карті географічний об'єкт з аналогічною назвою (якщо він є) або розповісти про внесок цього дослідника у вивчення материка.

1. А. Веспуччі

2. Ф. Магеллан

3. Ч. Дарвін

4. Ф. Дрейк

5. А. Гумбольдт

6. М. Вавилов

Прийом «Бліцопитування»

Згадайте, які сили беруть участь у формуванні рельєфу.

Назвіть характерні ознаки рельєфу Африки, Австралії. Чим вони зумовлені?

У якому напрямку рухається Південноамериканська літосферна плита?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Прийом «Проблемне питання»

Досвід вивчення попередніх материків та план-характеристика материка підказують вам, що наступними етапами дослідження материка є його геологічна будова, основні форми рельєфу та корисні копалини.

Чому ці три складових розглядають та аналізують разом та в названій послідовності?

(Відповіді учнів.)

Як ці зв'язки проявляються в Південній Америці?

Які особливості геологічної будови, закономірності мають розміщення основних форм рельєфу та корисних копалин на материку?

Знайти відповіді на ці питання — задача цього уроку.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Тектонічна будова та рельєф

Південна Америка, так само, як Африка, Австралія й Антарктида, була складовою частиною давнього материка Гондвана. Активізація внутрішніх процесів Землі, яка почалася близько 180 млн років тому, призвела до відділення, подальшого дрейфу Південної Америки на захід і «відкриття» Атлантичного океану. Результатом тривалих рухів літосферної плити в одному напрямку стала деформація земної кори на заході материка й утворення гігантської системи складок із численними розломами.

Робота в парах

Робота з тектонічною та фізичною картою материка

Завдання

1) Зіставте карти та виявіть зв'язок між геологічною будовою та розташуванням форм рельєфу Південної Америки.

2) Установіть, які форми рельєфу відповідають давній платформі, а які — області складчастості.

Учні виконують роботу, позначаючи розміщення форм рельєфу на шаблонах у зошитах (за допомогою вчителя).

Рельєф рівнинної частини сформувався на давній Південно-Американській платформі. На ділянках опускань нагромадилися потужні товщі осадових порід. Вони виражені в рельєфі низинними рівнинами — Амазонською, Оринокською, Ла-Платською. Піднятим ділянкам платформ — щитам — відповідають Бразильське і Гвіанське плоскогір'я. Складчаста область Анд є результатом взаємодії літосферних плит — Південноамериканської з океанічними.

Горотворчі процеси в Андах тривають і до сьогодні. Це одна з найактивніших сейсмічних зон Землі, тут часто трапляються землетруси, багато активних та згаслих вулканів. Усього їх нараховується близько 70, серед яких є один з найвищих активних вулканів Землі — Котопахі (5897 м).

Практична робота № 5 (продовження). Позначення на контурній карті географічних об'єктів материка.

Висновок 1. Південна Америка складається з двох основних структурних елементів — Південно-Американської платформи в центрі і на сході та складчастого гірського поясу Анд. Відповідно у розміщенні основних форм рельєфу Південної Америки чітко простежуються гірський захід і рівнинний схід.

2. Корисні копалини

Завдання. За картами атласу визначте основні закономірності розміщення корисних копалин материка. Результати занесіть у таблицю.

Корисні копалини Південної Америки		
Паливні	Рудні	Нерудні

В Андах зосереджені великі запаси кольорових і рідкісних металів. Потрапляння магми в осадові породи зумовило утворення найбільших у світі родовищ мідних руд, а також руд вольфраму й олова, срібла, свинцю та цинку, сурми, ванадію і молібдену, золота, ртуті та платини. На плоскогір'ях у східній частині материка залягають родовища заліза, марганцю, титану, радіоактивних металів, а також найбільші у світі запаси берилію, ніобію і циркону.

В осадових породах прогинів і западин платформи виявлено родовища нафти, природного газу, кам'яного вугілля.

У пустельному кліматі Тихоокеанського узбережжя материка та прибережних островів склалися сприятливі умови для утворення нерудних корисних копалин — селітри, йоду, барію і нагромадження органічного добрива — гуано.

Висновок 2. Південна Америка багата на корисні копалини. Особливі запаси — руди металів і нафта.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Прийом «Географічний практикум»

Порівняйте рельєф Південної Америки з рельєфом Африки. Виявіть ознаки схожості та розбіжності.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ, РЕФЛЕКСІЯ

Учитель нагадує учням проблемне питання, що було поставлене на етапі мотивації. Чи виконані були завдання уроку?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати відповідний параграф підручника.

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ ДО УРОКУ

Котопахі — гігантський вулкан правильної конічної форми, розташований в екваторських Андах за 75 км на південь від столиці республіки — міста Кіто. Його кратер підноситься на 3800 метрів над навколишнім високогірним плато, а абсолютна висота цього монстра становить 5897 м над рівнем моря.

У світі ще й досі точаться суперечки, чи є Котопахі найвищим серед активних вулканів світу. Значно південніше, аж у Чилі, є два набагато вищі. Перший із них розташований на сході пустелі Атакама, має важковимовне ім'я Льюльяйльяко і сягає заввишки 6739 м. Ще один — Охос-дель-Саладо — є навіть вищим від Льюльяйльяко (6891 м) і здіймається трохи південніше, на самісінькому кордоні між Аргентиною та Чилі. Утім, останнє виверження Льюльяйльяко зафіксовано аж далекого 1877 року. Про активність Охос-дель-Саладо взагалі практично нічого не відомо. Востаннє в його надрах щось клекотіло добрих 13 століть тому. А Котопахі за 300 років плювався вогнем не менше 50 разів. Останнє велике виверження відбулося 1904 року. Найпізнішу (щоправда, доволі слабеньку) активність зареєстровано зовсім недавно, 1975-го. Серед названої трійці вулканічних гігантів Котопахі є найнебезпечнішим. У випадку серйозного виверження буде повністю зруйновано всі поселення у приміській зоні столиці країни — міста Кіто. Нині там, за якихось півсотні кілометрів від вулкана, проживає близько 1 млн людей. Ще більша загроза — містечку Латакунга, розташованому біля підніжжя. Тричі (1744, 1768 та 1877 роках) його геть стирало з лиця землі. Найстрашніша під час виверження цього вулкану не лава. Завдяки значній висоті розпечена магма, що викидається з кратера, майже одразу кам'яніє, не встигаючи збігати схилами. Проте величезна кількість виділеного тепла спричиняє напрочуд швидке танення вічних льодів навколо жерла, здійснюючи небувалої сили селеві потоки. Лавини бруду й перемеленої вулканічної породи котяться схилами вниз, змітаючи все на своєму шляху.

Національний парк Канайма (Parque Nacional Canaima), розташований на кордоні Венесуели і Бразилії, є шостим за розміром парком у світі — його площа становить 30 000 км². Парк був заснований 1962 року, а 1994 року зарахований до Списку світової спадщини ЮНЕСКО. Його головна пам'ятка — гори з плоскими вершинами тепуї (у перекладі з індіанської мови «столові гори»), найвідоміші з яких гори Рорайма і Ауян-Тепуй, звідки скидається найвищий водоспад у світі — Анхель. Тепуї були сформовані, коли Південна Америка й Африка були ще єдиним континентом. Їх можна вважати своєрідним сховищем генетичної пам'яті планети, оскільки далеко від цивілізації тут збереглися первісні види рослин і тварин. Територія парку є батьківщиною індіців-пемонів, які сьогодні мешкають у невеликому містечку і переважно залучені в туристичній індустрії, що є їх основним

джерелом доходу. Парк розцяткований величезною кількістю гірських річок із численними порогами і водоспадами.